

ANTANAS
MACEINA

RAŠTAI

IV

Teologinės-filosofinės
studijos

Vilnius
„Mintis“
1994

UDK 1
Ma32

Serija, leidžiama nuo 1987 m.

S u d a r ė
ANTANAS RYBELIS

R e d a g a v o
RIMA DULKINIENĖ

SUDARYTOJO PASTABOS

Šiame A. Maceinos „Raštų“ tome spausdinama teologinių studijų trilogija yra tiesiogiai susijusi su trečiame tome išspausdinta jo filosofine trilogija „Cor inquietum“. Pastarojoje išanalizavęs neigiamą (bedievišką) žmogaus santykį su Dievu, A. Maceina parašė teologinių knygų ciklą, vaizduojanti teigiamą (religinį) žmogaus santykį su Dievu per šventojo Pranciškaus Asyžiečio gyvenimą, Marijos — Kristaus gimdytojos — asmenybę ir paties Kristaus paveikslą.

Pirmoji trilogijos knyga „Saulės giesmė“ pirmą kartą buvo išleista 1954 m. Niujorke (folografuoliniu būdu pakartota Lietuvoje 1991 m. „Katalikų pasaulio“ leidyklos), „Didžioji padėjėja“ išleista 1958 m. Putname (JAV), o „Dievo avinėlis“ — 1966 m. taip pat Putname.

Rengiant šių knygų naują leidimą A. Maceinos „Raštuose“ jų kalba iš esmės nebuvo redaguojama, išskyrus rašybos, skyrybos bei korektūros klaidų taisymus pagal dabartinės lietuvių kalbos normų reikalavimus. Taip pat mėginta suvienodinti tikrinių vardu bei bibliografinių nuorodų rašybą, o leksinių ir gramatinių taisymų vengta.

TURINYS

SAULES GIESME

Pratarties vietoje	7
<i>Pirmas skyrius. ŠVENTASIS PRANCIŠKUS GAMTOJE</i>	12
I. GAMTOS PERGYVENIMAS	12
1. Šv. Pranciškaus meilė gamtai	12
2. Krikščioniškasis gamtos pergyvenimas	15
3. Gamta kaip simbolis	18
4. Likimo bendrumas su gamta —	22
5. Gamtos prasmės atskleidimas	26
II. GAMTOS VALDYMAS	30
1. Kregždžių nutildymas	30
2. Tikėjimas kaip pirmasis būdas gamtai valdyti	33
3. Tikėjimo kilimas iš Krikšto	36
4. Tikėjimas kaip Dievo ir žmogaus sutartinė	39
5. Darbas kaip antrasis būdas gamtai valdyti	42
III. SANTYKIAI SU KŪNU	47
1. Priešgyniškas šv. Pranciškaus nusistatymas kūno atžvilgiu	47
2. Kūnas kaip dvasios prasmuo	51
3. Kūno pastangos virsti savarankišku	54
4. Kūno apvaldymas kaip kūno idealo vykdymas	58
5. Šv. Pranciškus kaip individualinės askezės skelbėjas	63
<i>Antras skyrius. ŠVENTASIS PRANCIŠKUS IR TURTAS</i>	67
I. NUSISTATYMAS TURTO ATŽVILGIU	67
1. Šv. Pranciškaus gimimo legendos prasmė	67
2. Apsisprendimas už neturtą	70
3. Bendruomeninis pranciškonų neturtas	73
4. Turtas kaip žmogaus valdoviškumo ir jo asmeniškumo iš- raiška	79
5. Turtas kaip priešgynybė Dievo Karalystei	83
6. Turto vieta žmogaus egzistencijoje	87
7. Turto šiapusiškumas	91
II. NETURTO PRASME	95
1. Neturtas kaip nesirūpinimas rytdiena	95
2. Šv. Pranciškaus pasitikėjimas Dievo Apvaizda	100
3. Bendruomeninis pasitikėjimas Dievu pranciškonų vienuo- lijoje	103
4. Pinigo neigimas ir jo prasmė	106

III. ELGETAVIMAS	111
1. Elgetavimas kaip žemiškojo apsirūpinimo forma	111
2. Elgeta kaip metafizinio žmogaus neturto liudytojas	115
3. Šelpėjas kaip dieviškosios Apvaizdos vykdytojas	119
4. Išmalda kaip daiktų sakrališkumo atskleidėja	123
5. Sakralinis elgetavimo pobūdis	127
IV. NAMŲ BAIME	129
1. Šv. Pranciškus kaip benamis keleivis	129
2. Prometėjinė namų kilmė	132
3. Žmogaus keleviškumas kaip metafizinis jo apsprendimas	137
4. Namai kaip keleviškumo neigimas	140
<i>Trečias skyrius. ŠVENTASIS PRANCIŠKUS TARP ŽMONIŲ</i>	147
I. GYVENIMAS BENDRUOMENĖJE	147
1. Žmogaus apsprendimas būti drauge	147
2. Šv. Pranciškus kaip bendruomenės žmogus	151
3. Šv. Pranciškaus atsiskleidimas kitiems	155
4. Bendruomenės ir vienvietės įtampa	159
5. Kūnas kaip mūsų vienutė	162
II. NUSIŽEMINIMAS	167
1. Žmogaus nusilenkimas žmogui	167
2. Menkystės jausmas šv. Pranciškuje	170
3. Šv. Pranciškaus klusnumas ir nekritika	175
4. Šv. Pranciškaus pagarba nusidėjėliams	180
5. Nusižeminimas kaip būties tiesa	183
6. Krikščioniškoji žmogaus didybė	187
III. TARNYBA LIGONIAMS	189
1. Tarnyba ligoniams kaip Krikščionybės funkcija	189
2. Šv. Pranciškaus tarnavimas sergantiesiems	194
3. Liga kaip nuodėmės prasiveržimas kūne	196
4. Tarnyba ligoniams kaip atpirkimo plėtimas gyvybės srityje	200
IV. MOTERS PERGYVENIMAS	203
1. Šv. Pranciškaus nusistatymas moters atžvilgiu	203
2. Pozityvinė šv. Pranciškaus skaistybė	206
3. Moteris kaip Kristaus sužadėtinė	212
4. Moters heteros persvara mūsų laikais	216
V. KOVA PRIEŠ MOKSLĄ	220
1. Mokslinės nuotaikos atbudimas šv. Pranciškaus laikais	220
2. Š. Pranciškaus nepasitikėjimas mokytaisiais	225
3. Mokslas kaip priemonė pasauliui valdyti	230
4. Pažinimo medžio tragika	234
5. Pažinimo medžio persvara prieš gyvybės medį Vakaruose	237
<i>Ketvirtas skyrius. ŠVENTASIS PRANCIŠKUS SU DIEVU</i>	243
I. BAŽNYČIŲ ATSTATYMAS	243
1. Šv. Pranciškaus pastangos atnaujinti apleistas bažnyčias	243
2. Bažnyčia kaip maldos namai ir kaip Dievo Namai	246
3. Dievo Namų prasmė ir jų reikšmė žmogaus egzistencijai	250
4. Bažnyčių apleidimo ir atstatymo prasmė	255

II. APAŠTALAVIMAS	260
1. Šv. Pranciškus kaip kat. Akcijos globėjas	260
2. Šv. Pranciškaus santykiai su dvasiškiais	263
3. Kunigo ryšys su Kristumi	268
4. Šv. Pranciškus kaip pamokslininkas	272
5. Pamokslas kaip dieviškoji būties interpretacija	275
III. DŽIAUGSMAS	281
1. Šv. Pranciškus kaip džiaugsmo šauklys	281
2. Džiaugsmo vykdymas pranciškonų bendruomenėje	284
3. Krikščionybė kaip džiaugsmo religija	288
4. Džiaugsmo vieta krikščioniškoje egzistencijoje	292
5. Niūrumas kaip Babelio liga	296
IV. MALDA	299
1. Šv. Pranciškaus maldos savybės	299
2. Malda kaip žmogaus kūriniskumo išpažinimas	302
3. Šv. Pranciškus kaip malda būtimi (oratio factus)	306
4. Garbinimas kaip pagrindinė šv. Pranciškaus malda	309
5. Garbinimo esmė	314
6. Garbinimas kaip egzistencinė funkcija	319
V. KANČIA IR MIRTIS	321
1. Šv. Pranciškus kaip kenčiančiojo Kristaus paveikslas.....	321
2. Triumfuojančiojo Kristaus persvara Rytų Bažnyčioje ir pir-	
maisiais amžiais	325
3. Šv. Pranciškaus posūkis į kenčiantįjį Kristų	329
4. Skaistinančioji kančios veikmė šv. Pranciškaus gyvenime.....	333
5. Šv. Pranciškaus mirties prasmingumas	339

DIDŽIOJI PADĖJĖJA

A u t o r i a u s ž o d i s	349
I. MARIJOS APMAŠTYMAS	353
1. Marijos amžius	353
2. Marija kaip paslaptis	358
3. Keliai į Mariją	361
4. Marijos sąsąmonė	366
5. Liturgijos žvilgis į Mariją	369
II. MARIJOS APREIŠKIMAS	375
1. Moters vaidmuo buvime	375
2. Marija kaip dieviškasis pažadas	377
3. Marija kaip bendrininkė išganyme	380
4. Marija kaip žmonijos lūkestis	382
III. MARIJOS SUKŪRIMAS	387
1. Marija kaip nauja pradžia	387
2. Nekaltas Pradėjimas kaip atpirkimas	389
3. Nekaltasis Pradėjimas kaip džiaugsmas ir grožis	395
IV. MARIJOS MOTINYSTE	402
1. Nekaltybės išžadas	402
2. Marijos „tebūnie“ reikšmė	405
3. Dievo Motinos didybė	409

V. MARIJOS AUKA	415
1. Auka šventykloje	415
2. Auka Kalvarijos kalne	419
3. Visuotinė Marijos Motinystė	424
VI. MARIJOS UŽTARIMAS	430
1. „Brolių skundėjo“ vaidmuo	430
2. Vestuvės Galilėjos Kanoje	434
VII. MARIJOS PERKEITIMAS	442
1. Perkeitimo reikalas Marijos būtyje	442
2. Marijos dangun paėmimas	446
3. Marijos mirties klausimas	450
4. Saulėtoji Moteris	456
VIII. MARIJOS GARBINIMAS LIETUVOJE	464
1. Marijos kulto reikšmė Lietuvai	464
2. Marijos garbinimas Lietuvoje	468
a. Šaltinių atsitiktinumas ir jų priešingumas (brolijos Ma-	
rijos garbei ir Martyno Mažvydo laišakai Prūsų hercogui)	468
b. Vytauto Didžiojo ir Jogailos bažnyčios Šv. Marijos garbei	472
c. Seniausiųjų Šv. Marijos stebuklingųjų paveikslų istorija	476
3. Švč. Mergelės kulto suklestėjimas Lietuvoje	480
a. Bendra Lietuvos religinio gyvenimo charakteristika 17—	
18 amž.	480
b. Šv. Marijos kulto paplitimas liaudyje	482
c. Naujos šventovės ir jų stebuklingieji Šv. Marijos pa-	
veiksmai	484
4. Baigiamosios pastabos — Lietuvos pasiaukojimas Šv. Marijai	487

DIEVO AVINĖLIS

Pratartis	497
<i>Įvadas.</i> ŠTAI DIEVO AVINĖLIS	502
1. Kristaus parodymas	503
2. Kristaus įvedimas į istoriją	508
<i>Pirmas skyrius.</i> PERKEISTASIS KRISTUS	5)6
1. Persikeitimas kaip nauja pradžia	517
2. Kristus Šv. Trejybėsje	523
3. Kristus žmonijoje	527
4. Dieviškumo pirmenybė Kristuje	534
<i>Antras skyrius.</i> NUSIŽEMINUSIS KRISTUS	543
1. Tarno pavidalas Kristuje	546
2. Kryžiaus pergyvenimas	556
3. Meilė Kristui	566
4. Gyvenimas Kristuje	577
<i>Trečias skyrius.</i> VIEŠPATAUJANTYSIS KRISTUS.....	594
1. Kristus kaip žmogaus pirmavaizdis	596
2. Kristus kaip gyvenimo mastas	606
3. Kristus kaip istorijos Dievas	615
4. Kristus kaip Amžinasis Kunigas	625

<i>Užbaiga.</i> PJŪTIES VIEŠPATS	645
1. Spiritus Creator	646
2. Spiritus Paraclitus	650
3. Spiritus Sanctificator	656
Sudarytojo pastabos	660
Lotyniškų žodžių ir posakių žodynėlis	661
Vardų rodyklė	662

Serijs „Iš Lietuvos filosofijos palikimo“

Antanas M a c e i n a

R A Š T A I, t. 4

Redaktorė *Rima Dulkinienė*

Dailininkas *Sigitas Šniras*

Meninė redaktorė *Romaną Kungytė*

Techninė redaktorė *Danutė Navickienė*

Korektorės: Irena Čupalienė, Aleksandra Gobienė

SL 255. 1994 10 11. 42,26 apsk. leidyb. l.

Tiražas 2000 egz. Užsakymas 222. Išleido „Minties“ leidykla, Z. Sierakausko 15,
2600 Vilnius. Spaudė Poligrafinių paslaugų įmonė, Strazdelio 1.

Kaina sutartinė.

Maccina A.
Ma32 Raštai.—V.: Mintis, 1990— .— (Iš Lietuvos filosofijos palikimo: LFP).

T. 4: Teolog.-filosof. studijos / Sudarė A. Rybeis.—
1994.—675 p.: portr.—Bibliogr. skyrių gale.—Vardų r-klė:
p. 662—670.—ISBN 5-417-00568-1.

Ketvirtajame A. Maccinos raštų tome skelbiamos teologinės-filosofinės studijos: „Saulės giesmė“, „Didžioji padėėja“ ir „Dievo avinėlis“. Jos yra tiesiogiai susijusios su trečiuoju tome išspausdinta filosofine trilogija „Cor inquietum“. Šiose studijose vaizduojamas teigiamas žmogaus santykis su Dievu per šventojo Pranciškaus Asyžiečio gyvenimą, Marijos asmenybę ir Kristaus paveikslą.

UDK I